

I
A LA UNA DE LA TARDA, EXCEL·LÈNCIA

Com que el ministre era un home obès, propens a l'apoplexia, va ser per evitar-li qualsevol agitació perillosa que, amb tota mena de precaucions, li van comunicar que es preparava un atemptat molt seriós contra ell. Veient que el ministre rebia la notícia amb serenor i fins i tot amb un somriure, el van assabentar també dels detalls: l'atemptat s'havia de cometre el dia següent al matí, quan anés a presentar l'informe; uns quants terroristes, ja delatats per un informador i ara sota la vigilància incessant de la policia secreta, s'havien de reunir amb bombes i revòlvers a la una de la tarda al camí de l'entrada i esperar que sortís. Aquí seria on els detindrien.

—Un moment —s'estranyà el ministre—. ¿Com saben que he d'anar a la una a presentar l'informe, si ni jo mateix no ho sabia fins abans-d'ahir?

El cap de seguretat va fer un gest vague amb les mans.

—A la una, exactament, Excel·lència.

Fos per la sorpresa, fos perquè aprovava l'acció de la policia, que tan bé ho havia disposat tot, el ministre mogué el cap i somrigué ombrívolament amb els foscos llavis gruixuts; amb el mateix somriure, dòcil, no volent molestar la policia en les hores vinentes, va aplegar les seves coses i se n'anà a passar la nit al palau acollidor d'un altre. Igualment, la seva dona i els dos fills foren allunyats d'aquella casa perillosa, prop de la qual s'havien de reunir l'endemà els que posaven bombes.

Mentre els llums estigueren encesos a l'altre palau i les amables cares dels coneguts el saludaven, somreien i s'exaltaven, el dignatari havia experimentat un agradable sentiment d'excitació, com si li acabessin de donar o estiguessin a punt de donar-li una condecoració important i inesperada. Però la gent es retirà, els llums s'apagaren i, a través dels vidres mirallejants, s'instal·laren al sostre i a les parets els arabescos de llum irreal dels fanals elèctrics; estranya a la casa, amb els seus quadres, les seves estàtues i el seu silenci, provinent del carrer, aquella claror, també vaga i calmada, desvetllava penosos pensaments sobre la inutilitat de forrellats, proteccions i murs. Llavors, en plena nit, en el silenci i la solitud d'aquella estança aliena, el dignatari començà a sentir una por insuportable.

Tenia alguna cosa de ronyons, i a cada emoció forta la cara, els peus i les mans se li omplien d'aigua i se li inflaven, la qual cosa encara el feia més gros, encara més corpulent i massís. Ara, muntanya de carn botida sobre les molles comprimides del llit, amb l'angoixa d'un home malalt, sentia la inflor de la cara com si hagués esdevingut la d'un estrany, i pensava obsessivament en aquell destí cruel que li havia preparat un grup de gent. Es va posar a recordar, l'un rere l'altre, tots els terribles atemptats recents, en què a persones del seu rang, i fins de més elevada posició, els havien llançat bombes, i les bombes havien trossejat els cossos, escampat els cervells per brutes parets de maons, arrencat les dents de les genives. A partir d'aquests records li semblà que el seu propi cos obès i malalt, estès al llit, ja li era estrany, que ja sentia la força ardent de l'explosió; notava com si els braços se li separessin del tronc, les dents li caiguessin i el cervell es desfés en partícules; els peus entumits reposaven resignats amb els dits cap amunt, com els d'un difunt. Es regirava esforçadament, respirava fort, tossia i tot per tal de no semblar un difunt, s'envoltava del

soroll vivent de tot de molles cruixidores, del fru-fru de la flasada; i per demostrar que estava perfectament viu, i gens ni mica mort, tan lluny de morir com qualsevol altre home, digué amb una potent i entretallada veu de baix en el silenci i la solitud del dormitori:

—Bravo! Bravo! Brava gent!

Així elogiava els agents secrets, la policia i els soldats, tots aquells que protegien la seva vida i tan oportunament, tan hàbilment, havien previngut l'assassinat. Però tot regirant-se, tot elogiand-los, tot somrient, amb un somriure forçat i fals, per tal d'expressar la seva burla envers els estúpids terroristes infortunats, encara no es creia del tot que estigués salvat, que la vida de cop i volta no se li pogués escapar bruscamment. Era com si la mort que unes persones li havien preparat, i que només en els seus pensaments i les seves intencions existia, ja fos allà amb ell per quedar-s'hi i no hagués d'anar-se'n mentre aquella gent no fos detinguda, mentre no se'ls prenguessin les bombes i fossin tancats en una presó segura. Allà, en aquell racó, s'estava quieta i no se n'aniria, no podia anar-se'n, com un soldat obedient que fa la guàrdia per la voluntat i el mandat d'un altre.

«A la una de la tarda, Excel·lència!», ressonava la frase pronunciada i repetida en tots els tons, ara alegrement burleta, ara enfadada o bé obstinada i obtusa. Era com si li haguessin instal·lat al dormitori un centenar de gramòfons, i tots ells, l'un rere l'altre, amb l'estúpida aplicació de les màquines, alcessin la veu, tot cridant les paraules obligades: «A la una de la tarda, Excel·lència!»

I aquesta «una de la tarda», aquesta hora que no feia gaire encara no es distingia de les altres, i només era el moviment tranquil d'una busca a l'esfera del seu rellotge d'or, de sobte adquiriria una força persuasiva d'allò més sinistra, s'havia escapat de l'esfera i havia començat a viure pel seu compte, es dreçava com

una enorme columna negra, que dividia la seva vida en dues parts. Com si no existís ni abans ni després cap altra hora, i només ella, insolent i presumptuosa, tingués dret a una existència especial.

—I doncs, ¿què pretens? —preguntà entre dents el ministre, irritat.

Els gramòfons s'esgargamellaven:

—A la una de la tarda, Excel·lència! —I la columna negra somreia maliciosament i feia una profunda reverència.

Amb un cruiximent de dents, el ministre s'incorporà al llit i es quedà assegut, reposant la cara a la conca de les mans: no podia dormir de cap manera en aquella detestable nit.

I amb una claredat espantosa, tapant-se el rostre amb les mans inflades, s'imaginà ell mateix, alçant-se l'endemà al matí sense saber res, bevent després el cafè sense saber res, i després vestint-se al vestíbul per sortir. I ni ell, ni el porter que li donava la jupa, ni el criat que li havia servit el cafè no haurien sabut que no tenia cap mena de sentit beure el cafè i posar-se la jupa si al cap d'un moment tot plegat, la jupa, el seu cos i el cafè que tenia a dins, havien de ser destruïts per una explosió, arrabassats per la mort. I llavors el porter li obre la porta... I és ell, el porter amable, bo i afectuós, que té uns ulls blaus de soldat amb condecoracions per tot el pit, qui li obre amb les pròpies mans la terrible porta: l'obre perquè no sap res de res. Tothom somriu, perquè ningú no sap res.

—Oh, oh! —digué de sobte en veu alta, i lentament separà el rostre de les mans.

I fitant les tenebres, lluny al seu davant, amb l'esguard immòbil i penetrant, allargà lentament el braç, trobà a les palpentes l'interruptor i encengué el llum. Tot seguit es llevà i, sense posar-se les sabatilles, caminant descalç per l'estora, va donar la volta a

aquella habitació estranya i desconeguda, topà amb un altre interruptor, el del llum de paret, i l'encengué. Tot esdevingué clar i agradable, i només el llit desfet, amb la flassada a terra, recordava la por encara no del tot esvanida.

Amb la camisa de dormir, la barba esborrifada per culpa dels seus gestos inquietos i els ulls irritats, el dignatari feia el mateix efecte que qualsevol vell enfadat, insomne i asmàtic. Igual que si la mort que una gent li havia preparat l'hagués despul·lat i li hagués llevat el luxe i la grandiositat imposant que l'envoltava: resultava difícil creure que tingués tant de poder, i que fos el seu cos, tan comú, un simple cos d'home, el que hagués de ser destruït de forma terrible en el foc i l'estrèpit d'una monstruosa explosió. Sense vestir-se, sense notar el fred, s'assegué a la primera butaca que trobà, descansà l'esborrifada barba sobre les mans i, tot concentrat, en profunda i calmada meditació, fixà la mirada en les motlures d'aquell sostre desconegut.

Es tractava d'això! Vet aquí per què estava tan acovardit i tan agitat! Vet aquí per què la tenia palplantada allà, al racó, i no se n'anava ni podia anar-se'n!

—Imbècils! —digué amb fermesa i menyspreu—. Imbècils! —repetí encara més fort i girant lleugerament el cap en direcció a la porta, perquè el sentissin aquells a qui s'adreçava. I s'adreçava als que feia ben poc havia anomenat «brava gent» i que, amb zel excessiu, li havien explicat detalladament l'atemptat que es preparava.

«Sí, és clar —pensava, immers en una profunda reflexió, de cop i volta més ferma i fluida—, és ara que me n'han parlat i que ho sé que m'ha agafat por; si no, com que no hauria sabut res, m'hauria begut el cafè tan tranquil. I després, això sí, la mort, és clar! Però, aleshores, ¿tant m'espanta morir? Tinc els ronyons malament, em moriré qualsevol dia, però això no m'espanta, per-

què no sé quan serà. I aquests imbècils tot era dir: “A la una de la tarda, Excel·lència!” Es devien pensar, coi de ximpls, que me n’alegraria, però en comptes d’això ara la tinc allà, al racó, i no se’n va. No se’n va perquè és el meu pensament. I no és la mort el que espanta, sinó tenir la certitud de la seva imminència; seria del tot impossible viure si poguéssim saber amb tota exactitud i seguretat el dia i l’hora que vindrà la mort. I aquests imbècils encara venien a prevenir-me: “A la una de la tarda, Excel·lència!”»

Tot esdevingué tan fàcil i agradable com si algú li hagués dit que, de fet, era immortal i que no es moriria mai. I sentint-se de nou fort i amb tot el seny, enmig d’aquell ramat d’imbècils que havien penetrat de manera insensata i descarada en el misteri de l’esdevenidor, es posà a reflexionar sobre la beatitud de la ignorància, amb els feixucs pensaments propis del vell malalt que porta molta experiència a les espatlles. A cap ésser viu, sigui home o animal, no li és donat de saber amb antelació el dia i l’hora de la seva mort. Ell mateix, no feia gaire, havia estat malalt i els metges li deien que es moriria, que anés prenent les darreres disposicions, però no se’ls havia cregut i, efectivament, continuava viu. Quan era jove també li va passar que, enredant-se-li la vida, va decidir acabar els seus dies; tenia preparat un revòlver, havia escrit una carta i fins havia fixat l’hora del seu suïcidi —just abans del final, de sobte, s’hi repensà—. Sempre, en el darrer moment, alguna cosa pot canviar, pot produir-se una eventualitat inesperada, i per això ningú no pot pas dir quan morirà.

«A la una de la tarda, Excel·lència!», li havien dit aquella colla d’ases amables, i si bé l’hi havien dit només perquè ja havien conjurat la mort, el sol fet de conèixer l’hora probable del seu final l’havia omplert d’espant. Era perfectament possible que algun dia el matessin, però no seria pas l’endemà, no, l’endemà no seria, podia dormir tranquil, com un immortal. Aquells imbècils

no sabien quina gran llei havien infringit, quina escletxa havien obert quan li havien dit amb la seva estúpida amabilitat: «A la una de la tarda, Excel·lència!»

—No, no pas a la una de la tarda, Excel·lència, no se sap quan. No se sap quan. ¿Què?

—No res —contestà el silenci—, no res.

—Sí que dius alguna cosa, sí.

—No res, res d'importància. Dic que demà, a la una de la tarda.

I amb el cor sobtadament oprimat per una penetrant angoixa, va comprendre que ja no tindria ni son, ni repòs, ni alegria, mentre no passés aquella maleïda hora negra, arrencada de l'esfera del seu rellotge. Era només l'ombra del coneixement que cap ésser humà no ha de tenir el que s'estava allà, al racó, i bastava per eclipsar la llum i precipitar un home a les tenebres impenetrables de l'horror. Un cop desvetllada, la por a la mort s'escampava pel cos, s'introduïa als ossos i treia el seu cap pàl·lid per cada porus de la pell.

Ja no temia els assassins de l'endemà —havien desaparegut, oblidats, fosos en la multitud de persones i fenòmens hostils que envoltaven la seva vida d'home—, sinó alguna cosa sobtada i inevitable: un atac d'apoplexia, una aturada cardíaca, una estúpida aorta massa fina que de sobte ja no resisteix la pressió de la sang i rebenta, com un guant massa just que uns dits inflats tiben al màxim.

I li semblà espantós el seu coll curt i gruixut, li resultava insuportable veure's els curts dits botits, sentir com n'eren, de curts i plens de líquid mortal. I si abans en la foscor s'havia de regirar per no ser com un cadàver, ara, en aquesta llum esclatant, fredament hostil, terrible, li semblava espantós, del tot impossible, fer el més lleu moviment per agafar una cigarreta o tocar el

timbre. Tenia els nervis en tensió. I cada nervi era ben bé com un filferro corbat a punt de saltar, a l'extrem del qual hi havia un caparró amb uns ulls enfollits, esbatanats de por, i una boca espasmòdicament oberta, ofegant-se en silenci. No podia respirar.

I de sobte, en la foscor, entre la pols i les teranyines, en algun lloc sota el sostre un timbre elèctric reviscolà. Una llengüeta metàl·lica percutia, convulsivament, del tot esporuguida, contra la vora d'una cassoleta sonora i callava..., i de nou tornava a estremir-se amb un so d'espant sense fi. I el so venia de la cambra de Sa Excel·lència.

Acudí la gent. Aquí i allà, als canelobres del sostre i per les parets, es van anar encenent bombetes aïllades, que il·luminaven poc, però bastaven per fer emergir tot d'ombres. En sorgien per tot arreu: es dreçaven als racons, s'estiraven pel sostre; s'arrapaven, tot bategant, a cada sortint, s'encastaven a les parets; i era difícil d'entendre on es trobaven abans totes aquestes ombres incomputables, deformes i silencioses, ànimes mudes, coses mudes.

Una veu profunda, tota tremolosa, digué ben alt alguna cosa. Després avisaren un metge per telèfon: el dignatari no es trobava bé. També anaren a buscar la dona de Sa Excel·lència.